

tentia discrepant a definitione communis.

Sexto, oppugnat omnes definitions similis: « Si enim, inquit, Sacramentum est signum significans effectum Dei gratuitum efficaciter; quomodo non erunt Sacra menta, beneficium Monachorum, aqua benedicta, rosa benedicta, ensis benedictus, Agnus Dei, beneficium herbarum, campanarum, imaginum, inunctio regalis, consecratio templi, coemeterii, altaris etc. Illa enim fluit certis consecrationibus, et finguntur habere spirituales effectus. » Sed haec omnia facile refelluntur ex duplice capite. Primo, quia nec benedictione Monachorum, nec alia enumerata significant, aut effectum gratiam justificantem, sed alias quosdam effectus, ut deletionem venialium, et protectionem contra Daemonem, quos effectus praecepit habet aqua benedicta. Secundo, quia hos ipsos effectus non habent infallibiliter; non enim ex divina institutione, sed ex Ecclesiæ precibus vni habent.

CAPUT XIV.

Refellitor definitio Lutheranorum.

Acedamus nunc ad excutiendas, et refellendas adversariorum definitions: sunt enim in hac re valde discordes; quod est manifestum signum eos recessisse a veritate, que est una. Certe Kemnitius, qui aliqui conatur tegere, vel conciliare discordias suorum, in 2. part. Examinis, cap. de efficacia Sacramentorum, pagina 96. enumerat quinque diversas sententias Lutheranorum præter suam, que est sexta.

Prima igitur sententia Lutheri est in lib. de captivit. Babylon. cap. ult. ubi dicit, proprie Sacramentum esse promissionem signo externo annexam. Eum recipiunt communiter Lutherani, sed paulo magis explicant. Sic enim definit Apologia Confessionis Augustana artic. 13. « Sacramentum est ritus, qui habet mandatum Dei, et cui est addita promissio gratiae. » Similiter habet Petrus Martyr, quamvis aliqui Calvinista in cap. IV. ad Roman. in cap. X. et XI. 1. ad Corinth. et in explicatione Symboli Italica, art. 9. et 10. Sed Martinus Kemnitius accuratestimum conatur explicare omnia, que ad naturam Sacramenti pertinent.

Et quia tum in Apologia, tum in locis Philippus prefatur, se nominis interpretationem dare, et saepe variat verba sua definitionis; utilius erit ea proponere, et excutere, que ad naturam Sacramenti requiret Kemnitius docet. Primo ergo, vult Sacramentum esse debere exterrnum materiale, seu corporale, et visibile elementum, seu signum, quod certo externo ritu tractetur.

Secundo requirit, ut illud signum habeat expressum mandatum, seu institutionem diuinam.

Tertio, ut illud mandatum sit in Testamento novo: quod idem docet Philippus in locis cap. de Sacramentis, ubi dicit, Sacramentum esse cærementiam in Evangelio institutum.

Quarto requirit, ut Sacramentum non sit cærementia temporaria, sed duratura usque ad mundi consummationem.

Quinto requiri dicit, promissionem de gratia, effectu, seu fructu Sacramenti.

Sexto dicit, eam promissionem debere esse annexam signo, et eo quasi vestitam, divina ordinatione.

Septimo addit, eam promissionem esse debere non de quoquaque dono Dei, sed de reconciliatione peccatoris, et peccati remissioni: quam etiam partem urgent valde Lutherus in captivit. Babylon. et Philippus in locis cap. de numero Sacramentorum.

Octavo requirit, ut promissio, que aliqui generalis est, per Sacramentum applicetur, et obseruantur in particulari singulis, qui cum fide utuntur Sacramentis. Hanc particulam clarius explicant Lutherus et Philippus, et ipse etiam Kemnitius infra capite de efficacia Sacramenti: volunt enim Sacramenta esse testimonia infallibilis gratiae Dei, ad hoc instituta, ut excitent et nutriant fidem, ad eum modum, quo miracula facere solent. Unde Philippus in locis anni 22. comparat Sacramenta miraculis, quibus Deus olim fidem confirmabat: et in Apologia artic. 13. dicit, Sacramentum esse testimonium infallibile, ac si Deus novo miraculo de celo promitteret, se velle ignoroscere. Et Lutherus in lib. contra Coelhaem: « Vult, inquit, Petrus per Baptismum, seu signum externum, fidem provocari, et exerceri, qua salvet; et in lib. de captivit. Babylon. cap. de Baptismo, confert Sacramenta cum vellere Gedeonis, cum Iride, quam Noe in signum accepit, et cum signo quod Isaías obtulit Regi Achaz, Isaiae VII. In ipsa

CAPUT XIV.

etiam Confessione Augustana, articul. 13: « Sacra menta, inquit, sunt instituta, ut sint signa, et testimonia voluntatis Dei erga nos, ad excitandam, et confirmandam fidem, in his qui utuntur, proposita. » Et Kemnitius loco citato pag. 102. dicit, verbum et Sacramenta. Liceat enim nusquam scriptum sit, Deum mandasse, vel instituisse Sacramentum Confirmationis, tamen quia legimus, Actor. VIII. per manus impositionem Apostolorum datum fuisse baptizatis Spiritum sanctum, idque ordinarie, certo colligimus, a Deo id fuisse institutum: nec enim potest ulli crea tæ potestas efficere, ut per impositionem manus, hominibus detinatur Spiritus sanctus. Quod idem probare possemus de aliis Sacramentis, accedente presertim antiqua traditione, et Ecclesie declaratione.

Sin autem vult Kemnitius (ut revera se videat significare) requiri mandatum. Dei expressum in divinis litteris; falsa est ea particula. Nam per accidens est ad mandatum, sive institutionem divinam, quod sit scripta, vel non scripta: nam aliqui non fuissent vera Sacramenta, Baptismus et Eucharistia, quam Christus, et Apostoli dabant antequam scriberentur Evangelia. Siquidem certum est non fuisse scriptum Evangelium, quando Christus baptizabat, Joannis III. et quando Eucharistiam discipulis dedit, Matth. XXVI. nec etiam quando S. Petrus jussit baptizari tria millia hominum, Actor. II. quo etiam tempore copit frequentari Sacramentum Eucharistiae, ut ibidem iudicat S. Lucas.

Tertia particula, ut hæc institutio sit in Testamento novo, vera quidem est absolute, tamen destruit sententiam adversariorum. Ipsi enim communis consensu contra communem consensum Ecclesie Catholicae, docent, Baptismum Joannis habuisse eamdem vim, et efficaciam cum Baptismo Christi; ac proinde Christum non tam instituisse Baptismi Sacramentum, quam illud jam a Joanne institutum approbasse. Ita Calvinus docet lib. IV Insti. cap. 14. §. 7. Kemnitius in II. part. Examinis cap. de Baptismo Joannis, Philippus in locis, cap. de Baptismo Joannis et Apostolorum.

At certe, si res ita se habet, non est Baptismi Sacramentum in novo Testamento institutum: novi enim Testimenti auctor, et princeps Christus est, ut Apostolus ait ad Hebreos IX proper quod et Isai. XI dicitur Pater futuri seculi. Si igitur Baptismus, quo utimur, et Joanne copit, qui ante Christum venit, et ejus præcursor, et prænuntius fuit,

sequitur ut hoc Sacramentum non sit in novo Testamento, sed in veteri institutum.

Quarta particula, quod Sacramentum debet esse ceremonia perpetua, id est, duratura quamdiu religio ipsa durat, mihi non displicet: nam etiam nos supra idem docuimus. Videat tamen Kemnitius quid Lutherus respondeat, qui in lib. de captiv. Babylon. cap. de Baptismo, numerat inter Sacra menta rorem cadentem in vellus Gedoneis, et umbram retrocedentem in horologio Achaz.

Quinta particula, quod ad Sacramentum necessario requiratur promissio gratiae: duobus modis intelligi potest. Uno modo de promissione gratiae, que sit effectus Sacra menti, ita ut idem sit promissio gratiae in Sacramentis, et institutio Sacramenti, ut signi efficacis, seu instrumenti justificati onis. Alio modo de promissione gratiae precedente, que Sacramento tamquam sigillo obsignetur. Sicut enim aliud est promittere, sigillum aliquod fore efficax ad im pri mendum; aliud promittere centum aureos, et syngrapham sigillo obsignare: ita aliud est promittere gratiam verbis, et deinde hanc promissionem signo externo confirmare; aliud vero promittere Sacramentum fore instrumentum efficax ad justificandum.

Porro Kemnitius confundit haec duo. Nam in hac particula quinta dicta, requiri promissio neme de gratia, seu fructu Sacramenti, ubi videtur loqui de promissione effectiva Sacramenti; tamen infra, ubi cum ceteris Lutheranis dicit, Sacramentum esse sigillum promissionis, loquitur de promissione pre cedente, de qua sine dubio loquuntur omnes Lutherani.

Et quidem promissio de efficacia Sacra menti invenitur in Verbo Dei secundum Catholicos, quantum ad omnia Sacra menta; non autem secundum adversarios. Catholici enim agnoscunt per Verbo Dei, etiam traditiones; adversari autem, qui solas Scripturas recipiunt, non facile ostendunt promissio neme de gratia, et fructu Sacramenti, in omnibus Sacramentis. Exemplo nobis sit Eucharistia, que apud adversarios etiam est Sacramentum proprie dictum. Nam haben tur quidem multæ, et insignes promissiones, Joan. VI, ut illa: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum* (1). Sed adversari non ad-

mittunt in hoc VI. cap. Joan. agi de Eucha ristia. Sic enim loquitur Lutherus lib. de captiv. Babylon. cap. de Eucharistia: « Pri mum, inquit, cap. VI Joan. in totum est se ponendum, ut quod nec syllaba quidem, de Sacramento loquitur. » Quod idem docent Calvinus, et alii heretici hujus temporis in commentario ejus loci. Eo capite deposito, nullam invenient promissionem. Nam Matth. XXVI, Marc. XIV, institutio Sacramenti, non habetur et Luc. XXII, ubi habetur, ubi promissio: solum enim haec verba habentur: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et: Hic est sanguis meus, qui pro vobis, et pro multis effundetur in remissio nem peccatorum* (2). Ubi promissio de tradi tione corporis, et effusione sanguinis non refertur ad Sacramentum, sed ad sacrificium, quod tunc Deo offertur in cena, et posita offerendum erat in cruce. Non enim Dominus dicit, corpus suum dari Apostolis in remissionem peccatorum: sed dari pro illis, nimisnam Deo, in remissionem peccatorum; et similiiter non dicit sanguinem propinari Apostolis, sed effundi pro illis in remissionem peccatorum.

Promissio autem precedens que a Sacra mente tamquam sigillo obsignetur, non est necessaria, nec in omnibus Sacramentis invenitur: proinde falsa est ex haec parte definitio adversariorum. Nam in Baptismo, qui Sacramentum est, omnium consensu, non faciliter inveniatur ejusmodi promissio.

Lutherus in visitatione Saxonica, et Philippus in locis cap. de Baptismo, adferunt illam promissionem Marc. ult. *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit* (3). Sed istam non est promissio precedens, sed est explicatio efficaciae Sacramenti. Et præterea ista verba post resurrectionem a Domino dicta sunt: Baptismi autem Sacramentum etiam ante passionem Christi institutum est, et in mores indui coepit, ut patet Joan. III, et IV.

Dicent fortasse, haberi aliam promissio nem Jo. III, illis verbis: *Nisi quis renatus, fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei* (4). Sed haec non tam promissio, quam comminatio est, ex qua colligitur quidem necessitas, et virtus Baptismi; sed non promissio aliqua præcedens, que Baptismo obsignetur. Adde quod etiam ante ista verba fuit Baptismus Joannis,

(1) Joan. VI, 59. — (2) Matth. XXVI, 26 et seq.; Marc. XIV, 22 et seq.; Luc. XXII, 19 et 20.
(3) Marc. XVI, 16. — (4) Joan. III, 3.

quem adversarii volunt vim habuisse nostri Baptismi.

Eucharistie quidem inventur promissio quedam (ut Lutherus notat in Saxonica vi sitatione) præcedens signum. Nam Luc. XXII, et XI. Corinth. I. habemus Eucharistiam esse signum corporis Domini pro nobis traditi, et sanguinis pro nobis effusi. Sed ex loco non habemus, Eucharistiam esse signum testificatum, et confirmatum promissio nis, quale ipsi requirunt, ut patet ex ultima particula; sed signum commemorativum tantum. Sic enim Dominus ait: *Hoc facite in memorem commemorationem* (1).

Sexta particula, quod promissio debeat esse annexa signo divina ordinatione, falsa est. Nam verbum, quod divina ordinatione annectitur, et quasi vestitur signo, ut inde fiat Sacramentum, numquam est promissio rum, sed assertorium, vel deprecatorium.

Cum enim aqua aspergitur in Baptismo, non dicitur: « Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit, » quam adversarii promissio nem appellant; sed dicitur: « Ego te baptizo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, » Matth. XXVIII. que verba non sunt promissoria. Et Dominus, cum primo Eucharistiam fecit, et dedit, non ait: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*, aut aliud ejusmodi, sed ait: *Accipite, et comedite, hoc est corpus meum*. In Sacramento autem Confirmationis, et Extremæ unctionis, utimur verbo deprecatorium, quia sic docent nos Acta Apostolorum cap. VIII, et Jacobus cap. V. in Sacramento Ordinis, imperatorio: *Accipite potestatem, in reliquis, assertorio.*

Quod si adversarii, antequam Sacra menta ministrant, verbum predican, et remissio nem peccatorum annuntiant, ac deinde si gillum adhabet Sacramentorum, ut Calvinus prescribit in libello de formula Sacra mentorum ministrandorum; id faciunt ex capite suo, non autem (ut Kemnitius requirit) ex divina ordinatione. Nasquam enim existat divina Ordinatio, qua jubeamur non dare Eucharistiam, aut Baptismum, nisi post concessionem. Nam nec Dominus, Matth. XXVI, nec Paulus I. Corint. XI, ubi tradunt ritum Eucharistie administrandæ, docent, concessionem præcedere debere: et certe in Baptismo infantium, frustra adhiberetur concio.

Septima particula, quod illa promissio de-

beat esse de remissione peccatorum, falsa etiam est: et quidem Kemnitius haec particula addidit, ut excludat ordinacionem a numero Sacramentorum proprio dictorum. Nam quia in Scripturis invenitur signum externum, quo conferunt Ordinatio, nimisrum imposito manus, et etiam collato gracie, cum Apostolus dicat I. Timoth. IV: *Non negligere gratiam, qua in te est, qua data est tibi per prophetam cum impositione manuum presbyteri* (2), non putavit Kemnitius posse excludi Ordinationem a Sacramentis proprio dictis, nisi adderet, eam gratiam debere esse remissionem peccatorum. At si vera esset ista particula, excluderet etiam Eucharistiam a Sacramentis proprio dictis: siquidem Eu charistia non est instituta proprio ad remi ssionem peccata, sed ad charitatem nutriendam, et arguendam. Ideo enim datur sub specie panis, et vini, quo nutritur vivos, non excitant mortuos, et B. Paulus I. Corinth. XI. jubet, ut homines probent se, nimisrum an sint absque peccato, antequam ad eam mensam accedant: *Qui enim manducat indigne, judicium sibi manducat* (3).

Octava particula, quod Sacramentum ob signet instar sigilli, et confirmet instar miraculi promissionem gratiae, ad excitandam et alienam fidem justificantem, et que falsa est, et diligenter refutanda, tum quod sit præcipua, tum etiam quod eam ponat Calvinus quoque in sua definitione.

Primo, si Sacramenta confirmarent pro missions Dei instar miraculi, vel sigilli, es sent notiora, et efficaciora ad fidem persuadendam, quam sint ipsa Dei verba: hoc autem falsum est, igitur et illa particula falsa est. Probatur propositio, tum quia frustra adhiberetur unum ad confirmandum aliud, nisi esset eo notius, et firmius: tum etiam, quia haec est vis sigilli et miraculi. Semper enim sigillum Regium notius est et firmius, quam litteræ Regis: sigillum enim omnes norunt discernere, litteræ non omnes discernunt; et sigillum sine litteris auctoritatem habet, litteræ sine sigillo non habent. Sic etiam miraculum notius est, et efficacius, quam praedicatio. Omnes enim qui vident cœcum illuminari, aut mortuum excitari intelligent illud esse opus supernaturale, et divinum, et proinde noventur ad credendum id, quod tali testimonio confirmatur: non autem omnes, qui audiunt prædicantem,

(1) Luc. XXII, 19. — (2) I. Tim. IV, 14. — (3) I. Cor. IX, 29.

continuo intelligent, illa esse verba Dei.

Ubi notandum est, miraculis, que sunt ad confirmandam fidem, non confirmari divinam auctoritatem, quas magis credendum sit miraculo, quam Deo dicenti; omnes enim scient, Deum non posse mentiri, et nihil esse maius divina auctoritate; sed confirmari auctoritatem proponentis fidem. Magis enim movemur ad credendum verbo esse a Deo revelata, qua predicatori proponit, si miracula videamus, quam si solo proponentis auctoritate miramur. Unde Marc. ult. legimus: *Illi autem profecti, predicaverunt ubique Domino cooperante, et sermonem conformati sequentibus signis* (1). Ubi vides, Deum confirmare signis non suam ipsius auctoritatem, sed praedicatorum sermonem.

Probatur jam assumptio argumenti, quod videlicet falsum sit Sacramenta esse notiora, et efficaciora ipso Deo verbo. Nam primo nihil fungi potest maius, et efficacius Dei verbo. Secundo experientia docet, facilias intelligi, si quid verbo dicatur, quam si nuto significetur. Quid autem sunt Sacramenta, si cum verbis compararent, nisi nutus quidam? Pari ratione experientia docet, magis persuadere verba, quam muta signa, modo non sint miracula. Unde Lutherus ipse fatetur, multo efficaciora esse promissionis verba, quam Sacramenta, que sunt muta conaciones: « Verbum ipsum (inquit in lib. contra Joannem Cochleum) quod longe prævalit signo visibili, nullum per se justificat, nisi credentem. »

Respondet Calvinus lib. IV. Instit. cap. 14, § 3. Sacramenta non confirmare promissiones ex parte Dei, sed ex parte nostra: quia sicut ut a Deo sunt, certissime sunt, tamen ut a nobis recipiuntur, ob nostræ fidei imbecillitatem, non ita certo accipiuntur, nisi confirmantur testimonio Sacramentorum.

Sed hoc facile rejicitur. Nam quod promissiones Dei ex parte nostra egeant confirmatione, vel fit, quia nescimus, que sint Dei promissiones, idque ex Sacramentis discimus, aut quia cum sciamus et illas promissiones Dei, et haec Sacramenta esse; tamen magis credimus Sacramentis, quam promissionibus. Atque hoc posterius jam refutatum est. Non enim solam credimus, sed etiam scimus evidentissima ratione, Deum non posse mentiri, prouide nihil esse certius pro-

missionibus Dei: neque id adversarii negare possunt. Illud autem prius, æque facile refutari potest: siquidem falsum est, promissiones Dei disci ex Sacramentis, cum contra potius Sacramenta ex verbo Dei discantur. Jam vero, si sigillum Regium esset ignotum, et solus posset cognosci ex litteris, quibus est appensum; esset plane superflicere. Nam vel credunt homines litteras illas esse Regis, secuso sigillo, vel non; si credunt, quid facit sigillum? si non credunt certe, neque credunt sigillum esse Regium: nihil igitur conferit. Paratione, cum Sacramenta non scientia esse Dei sigilla, nisi quia Scriptura hoc dicit, si creditur verbo sine Sacramentis, quorums Sacramenta? si non creditur, certe nec Sacramenta creduntur esse Sacramenta: proinde nihil operantur.

Ad hoc argumentum respondet Calvinus lib. IV. Institut. cap. 14 § 3, in diplomatis quoque nihil valere sigillum sine litteris, ut patet si appendatur chartæ, in qua nihil sit scriptum; et tamen cum appenditur diplomati scriptio, multum valere ad illud confirmandum. Et addit nihil esse mirandum, si promissiones Sacramentis confirmantur, cum etiam interdum una, promissio per aliam confirmetur.

Sed haec responsio non diluit argumentum. Nam ut incipiamus a posteriori exemplo promissio promissionem confirmat, quia non pendet ab alia. Confirmavit Angelus, Luce I. promissionem conceptus Virginei, ex promissione conceptus, qui jam praeserat in femina anu, et sterili. Non enim pendente invicem duo ista opera mirabilia: prouide unum, quod jam praeserat, magnam vim habuit ad confirmandum alterum, quod nondum venerat. At Sacramenta, ut diximus, simpliciter pendunt ex verbo. Quod vero attinet ad similitudinem sigilli, et diplomaticis, nihil omnino est, quod Calvinus dicit. Nam sigillum appensum chartæ non scripta, nihil quidem confirmat, tamen non ideo pendet a litteris, aut nihil est. Imo hinc intelligimus, quam inepte adversarii Sacramenta sigilla appellant, cum omnino contraria habeant proprietatem. Nam diplomaticum sigilla habent suam auctoritatem sine litteris diplomaticis, litteræ autem non habent sine sigillo: contra vero in verbo, et Sacramenta, verbum Dei, etiam sine Sacramentis infinitibile habet auctoritatem; Sacramenta

sine verbo nullam habent. Quare verbum potius appellandum esset sigillum Sacramenti, quam Sacramentum, sigillum verbi.

Dicent fortasse: Estilo, Sacramenta non confirmant promissiones, more miraculi, vel sigilli: tamen juvent, et confirmant saltem eo modo, quo actio externa juvat, et confirmat orationem docentes. Negari enim non potest, quin aliquid conferat ad explicandum et persuadendum ipsa actio, et motus manuum et oculorum, licet primas partes teat oratio. Erunt igitur Sacramenta, quasi actio quedam Dei, quæ simul cum verbo, magis movebit ad fidem, quam solum verbum.

Respondeo, ne id quidem concedi posse. Nam actio in hominibus ideo juvatur orationem quia oratio humana imperfecta est, ut sunt omnes res creatae, et etiam quia actio non habet vim suam a verbo, sed a se. Quocirca magis credebant Ethnici oracula Apollinis, que falsa putabant esse non posse, quamvis solis verbis ederentur, quam orationi, et actioni cuiuslibet oratoris. Cum ergo verba Dei sint per se summe auctoritatis, et Sacramenta omnem vim suam habeant a verbo, nihil addere possunt ipsi verbo.

Verum est tamen, quod Catholici dicunt, Deum voluisse dare gratiam suam per signa sensibilia, ut per ea instrueret homines, et deduceret ad intelligendam spiritualia. Aliud enim est docere spiritualia per similitudinem rerum corporalium, aliud confirmare rem firmissimam per aliam minus firmam.

Secundum argumentum. Essentia, et natura Sacramentorum non potest aliunde melius colligi, quam ex verbo illius, qui ex instituit. Sed in Scripturis saevis, que sunt verba Dei auctoris Sacramentorum, nusquam dicuntur Sacramenta testimonia promissionum, sed ubique describuntur, ut instrumenta justificationis. Nam Joan. III. diecum nasci demus per Baptismum, et similiter ad Ephes. V. dicit Apostolus, Ecclesiam sanctificatam, et mundum lavaero aquæ in verbo vite, et ad Tit. III. vocat Apostolus Baptismum, lavacrum regenerationis, et renovationis. Sic etiam de Eucharistia Jo. VI. dicitur: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum* (1), atque idem de aliis probare possemus. Non possunt autem nisi absurdissime istæ sententiae, ita exponi, ut Sacramentum regenerare, mundare, dare vitam æter-

nam, divinarum nihil aliud sit, quam testimonium dare promissionum. Quis enim ferret eum, qui ita diceret: Baptismus regenerat, id est, dat testimonium divina voluntatis? vel, ego te baptizo, id est, ego testificor? Estque hoc argumentum contra Lutheranos efficacissimum: siquidem Lutherus, quem ceteri in hac re libenter sequuntur, in lib. contra Cochleum, sic ait: « In rebus sacris vehementissimus, et robustissimus locus est, arguere ad auctoritatem negative. » Vel igitur profert locum, ubi Sacramenta dicant testimonia promissionum, aut certe fateantur vehementissimum, et robustissimum, argumentum nos habere.

Tria tantum loca proferre solent, quæ specimen aliquam videantur habere. Unus est Genes. XVII. ubi Circumcisio dicitur signum federis. Alter Rom. IV. ubi Circumcisio dicitur signaculum justitiae fidei. Tertius, II. Petri. III. ubi Petrus dicit, salvos facit Baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiae bona interrogatio, sive (ut ipsi reddunt) stipulatio, vel pactum cum Deo.

Sed in his locis non nominatur promissio, vel testimonium, neque haec loca ad rem faciunt, ut infra ostendemus in solutione argumentorum.

Tertium argumentum. Si solum essent Sacramenta testimonia promissionis, et gratiae, vel supervacanea, vel certe parum necessaria essent. Nam habemus alia testimonia longe efficaciora siquidem bona opera sunt testimonia adepta justitiae longe meliora, quam ablutio aquæ, vel sumptus Eucharistie. Nam multi impii baptizantur ficto corde, et Eucharistiam sumunt, qui prouide peiores sunt, et magis invis Deo, quam antea II. Corinth. I: *Gloria nostra haec est, testimonianum conscientiae nostre*, II. Pet. I: *Satagit, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciat*, I. Joan. III: *Qui facit justitiam, justus est, et qui natus est ex Deo, non peccat* (2).

Quartum argumentum. Si sacramenta solum essent testimonia promissionum, ad existandum fidem instituta, frustra baptizarentur infantes etiamen, quos certum est, non modo non credere, sed nec posse credere actu. At Lutherani omnes pugnant pro Baptismo parvulorum contra Anabaptistas: non igitur vere tradunt iidem Lutherani, quid sit Sa-

(1) Joan. VI. 52. — (2) II. Cor. I. 12; II. Petr. I. 10; I. Joan. III. 7 et 9.

cramentum. Hoc argumentum coegerit Lutherum in lib. contra Cochleum, et Lutheranos caeleros asserere, infantes acut credere dum baptizantur; quod tamen adeo est absurdum, ut S. Augustinus in epist. 57. ad Dardanum scripsit, eos injuriam facere humanis sensibus, qui hoc dicunt. Videntur enim infantes ad contactum aquae plorare, refugere, ac reniti, quantum possunt: quod certe si facerent usum rationis habentes, non modo non purgarentur ab originali peccato, sed adderent etiam proprium actuale.

Quintum argumentum. Si Sacraenta essent testimonia gratiae, quae in particulari confert alii, se penumero falsa essent, nimurum cum Sacramentum ministratur homini, qui fingit se credere, cum revera non credit. Proinde non licet ullum baptizare, ne cogremus Deum testificari falso: de nullo enim certo scimus credit ne vere an fingat se credere.

Dicent fortasse, Sacramentum testimonium esse gratiae non absolute, sed si is, qui suscipit Sacramentum, credit promissione.

Sed contra, probo testimonium esse absolutam, non conditionatum. Primo, Lutherus in assert. 1. art. dicit, eum qui non credit verbo ministri dicentis: Ego te baptizo, vel, Ego te abservo, facere Deum mendacem cuius illa verba sunt. At si illa verba intellegentur cum conditione, si alter credat: non essent falsa, nec fieret Deus mendax.

Secundo, si essent illa verba conditionata, rueret fides justificans Lutheranorum. Nam ipsi volunt hominem debere credere absolute sine illa hesitatione, se esse justum: ergo Deus absolute testatur illum esse justum; non enim debet homo credere, nisi quod Deus testatur. Et preterea fides debet esse secreta, ergo non debet pendere a conditione, si homo credat. Nam nemo certus est secundum Lutherum, de se an vere credit: sic enim scribit Lutherus in lib. contra rebaptizantes editio anno 1528: «Baptismus non est fundandus supra fidem baptizantium, vel baptizati, quia uteque incertus est de fide.» Et infra: «Ita evenit, et solet fieri de fide, ut qui arbitratur se credere, nihil omnino credere sphae convineatur, et e contra, qui nihil se putat credere, is omnium maxime credit.»

Tertio. Adversari ita de hac re loquuntur, ut omnino absolutum esse testimonium agnoscunt Sacraenta, Baptismum et Coe-

dei in Sacramentis credere videantur. Sic enim loquitur Philippus in locis cap. de Baptismo: «Ego, inquit minister, mandato divino, et loco Christi baptizo te, id est, hoc signo testificor abhui peccata tua, et te reconciliatum esse vero Deo, etc.» ubi nullum facit mentionem conditionis. Atque hec de definitione Lutheranorum.

CAPUT XV.

Refelluntur definitiones Anabaptistarum, et Zwinglianorum.

Altera sententia de natura Sacramenti est quorundam, quos Lutherus, et Calvinus passim fanaticos vocant. Hi docent Sacraenta nihil esse aliud, quam signa quadam instituta ad discernendum populum Christianum a Judaeis et pagani, quomodo Romanis olim toga erat signum, quo discernebantur a Graecis, et quo modo nunc diverse formae, et colores vestium distinguunt diversa genera Monachorum. Autem hujus sententiae Andream Carolstadium facit Lutherus in serm. de verbis conni: *Hoc est corpus meum.* Qui Andreas fuerat olim ex primis Lutheri discipulis, et amicis: quare in secundo scripto contra Regem Anglie vocat eum suum Absalone m, ut Judas Christo praeceptor, ita Carolstadius sibi rebellis, et infidelis fuerit.

Ab hac sententia non abhorruit initio Philippus Melanchthon, ut patet ex locis anno 22 editis, ubi hanc sententiam probabilem putat cap. de signis, in fine: «Probabilis, inquit, et illi voluntatis, qui symbolis, seu tesseris militaribus haec signa comparaverunt, quod essent nota tantum, quibus cognoscerentur, ad quos pertinenter promissiones divinae.» Tametsi postea eam oppugnaverit in Apologia Confess. art. 43. et in locis ultimo editis.

Ubi notandum est duas primas sententias, quas Kemnitius enumerat; Una videlicet, quod Sacraenta sint signa, quibus distinguuntur Christiani a non Christianis; Altera, quod sint symbola quadam Christianae societas; rectius a Philippo locis notatis, unam sententiam fieri. Nam illi duo tantum agnoscunt Sacraenta, Baptismum et Coe-

CAPUT XV.

nam. Et Baptismum quidem symbolum faciunt, quo discernuntur a non Christianis; ceteram autem symbolum Christianae inter nos societas.

Hæc sententia partim est vera, partim etiam falsa. Etsi enim Sacraenta illum usum habeant, quod distinguunt religionem veram a quibusdam falsis, tamen non est hic solus, vel praincipius Sacramentorum nostrorum usus. Nam primo in Scriptura nusquam legimus, Baptismum, Eucharistiam, aut alia Sacraenta instituta esse, ut distinguant populum Christianum ab aliis populis: legimus autem frequenter in eum finem esse instituta, ut justificant homines, Marci ultimo: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvis erit.* Non dixit, discernetur ab aliis, sed salvus erit. Actor. II: *Panentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti.* Et Actor. XXII: *Baptizare, et ablue peccata tua invocato nomine ipsius* (1). Addo loca supra citata, quae idem docent, Sacraenta videlicet instituta ad justificandum.

Secundo alia signa sunt meliora ad distinguishingendum populum Dei ab aliis populis, ut confessio fidei, quæ solis convenit veris Catholicis; cum Baptismus communis sit cum hereticis; ut etiam caritas mutua, quæ in solis Catholicis est, cum Sacraenta omnia sint communia cum schismatis. Quare Dominus Jo. XIII. non ait: *In hoc cognoscet omnes, quod discipuli mei estis* (2), si Baptismum haberitis, aut Eucharistiam, sed si dilectionem habueritis ad invicem.

Tertio, Sacraenta omnia vim habent ex Christi passione, in cuius rei signum ex latere Domini perpresso manavit sanguis et aqua, Joan. XIX. Aqua enim Baptismum significavit ut Ambrosius lib. X. in Luc. cap. 403. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus in cap. XIX. Joan. Leo epistol. 4. cap. 6. Damascenus lib. IV. cap. 10. Hieronym. epist. 83. ad Oceanum, et August. doceant. tract. 120. in Joan. qui etiam tractat. 45. hoc idem probat ex illis verbis Pauli ad Ephes. V. *Christus diluxit Ecclesiam, et tradidit semetipsum pro ea, mundans eam lavacro aquæ in verbo vita* (3), et lib. XV. Civ. cap. 26. idem probat alii testimonii. At certe si solum distinguere debebant, quomodo

togæ distinguunt, non erat opus Christi passione, sed satis erat humanum beneplacitum.

Denique illa sententia longissime abest a sensu, et verbis omnium Patrum: quorum nomine unum Augustinum audiamus quest. 84. in Levit. : *Sine sacrificatione invisibilis gratia, visibilia Sacraenta quid prouident?* et lib. XIX. contra Faustum cap. 41: «Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, et ideo contempta sacrae facit; Impie quippe contemnitur, sine quo non potest perfici pietas.»

Tertia definitio est Anabaptistarum qui docent, Sacraenta nihil esse aliud, quam allegorias, et quasi signa quadam honorum operum, et vitae ac mortis spiritualium. Volunt enim baptizari homines, ut significent debere Christianos sustinere adversa, et ipsam mortem pro Christo. Referunt hunc errorem Philippus in locis anni 36. et 41. cap. de Sacraenta, Joannes Brentius hom. 23. in cap. III. Lucæ, et Kemnitius in II. part. Examini pag. 96.

Sed nullo negotio hæc sententia refelli potest. Nam etiam hanc utilitatem cum aliis habent Sacraenta, ut admoneant homines honorum operum, et virtutum (nam certe negari non potest, quin mersio in Baptismo, et emersio, admoneat mortis, qua mori debemus peccato, et resurrectionis, qua resurgere debemus ad novam vitam, cuius rei meminit etiam Apostolus Rom. VI. et Eucharistia admonet pacis, et amicitiae, que inter nos esse debet: *Sumus enim unum corpus, qui de uno pane participamus* (4), I. Corinth. X.) tamen non est iste solus, nec praincipius Sacramentorum usus: proinde nec in eo posita est essentia, et natura Sacraenta.

Et probatur hoc iisdem argumentis, quibus adversus Carolstadium usi sumus. Primo, quia Scriptura dicit, Sacraenta instituta ad justificandum, I. Corinth. VI: *Abiit estis, sanctificati estis.* Ephes. V: *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vita* (3). Secundo, si solum deberent esse allegorie, non erat opus, ut manarent ex latere Christi: *Sufficiebat enim humanum beneplacitum.* Tertio, quia non deerant aliæ utiliores, et efficaciores admonitiones ad bene vivendum, ut exhortationes, et exempla Christi, et Sanctorum.

(1) Marc. XVI, 16; Act. II, 38; XXII, 16. — (2) Joan. XIII, 35. — (3) Eph. V, 25 et 26. — (4) I. Cor. X, 16. — (5) I. Cor. VI, 11; Eph. V, 25.

Addit quarto, quod si ea sententia vera eset, Sacraenta non essent signa nisi futurorum rerum. At sunt etiam signa rerum praeteritarum, et präsentium; nam Eucharistia representat Christi mortem, I. Cor. XI. et Baptismus significat internam ablutionem, quae tunc perficitur, cum exterius baptizamur, iusta illud Actor. XXII : *Baptizare, et ablue peccata tua.*

Quarta definitio est aliorum, qui volunt, Sacraenta esse signa gratiae, non que tunc percipiantur, sed que jam antea recepta fuerit. Hanc sine nomine auctoris referunt, et refellunt Zwinglius in lib. de vera, et falsa religione, cap. de Sacraentis, et Kemnitius loc. cit. in Examine pag. 96. Et facile refutari potest; quia Scriptura disertis verbis docet, Sacraenta in præsenti gratiam adferre, Actor. XXII : *Ablue peccata tua.*

Quinta definitio est Zwinglii, et sectatorum ejus, excepto tamen Petro Martyre, ut supra diximus. Zwinglius igitur in lib. de vera, et falsa religione, cap. de Sacraentis, postquam refutavit sententiam Catholicon, et Lutheranorum, aperit mentem suam, ac docet, Sacraenta nihil esse aliud, nisi initiationem quamdam, et oppugnationem, qua videlicet homines se obligant Christo, et ejus militiae nomen dant. Ex quo deducit, Sacraenta non esse testimoniai justitiae, proprie ei, qui Sacraenta suscepit, ut Lutherani dicebant; sed esse testimonia publica toti Ecclesiæ de obligatione, et fideliitate, quam ille debet Christo, cui se consecravit. Eamdem sententiam sequitur Martinus Bucer in Comment. III. cap. Matth. et in prefat. secundie editionis eorumdem commentariorum, ubi addit: « Quod si ii, qui baptizantur, sunt predestinati, tum Sacraementum non solum est signum, quod illi dent nomen Christo, et recipiunt in extera Ecclesia, sed etiam adferunt quamdam consolationem; si vero non sunt predestinati, tum Sacraementum est nudum signum, quod illi recipiunt in extera Ecclesia, non autem a Deo. » Unde etiam deducit, infantibus non predestinatis, nihil prodesse Baptismum, sed perire eos, licet sint baptizati.

Hæc sententia similis est superioribus, nam adfert quidem aliquid veri (neque enim negari potest, quin per Sacraenta initiemur, et nomen Christo demus, et publice testemur, nos esse membra Ecclesie)

sed in eo errat, quod non agnoscit aliud finem sublimiore institutionis Sacraentorum: et proinde non recte explicat naturam Sacraentum. Et probatur hoc primo ex sententia Zwinglii. Christos nihil agit, sed solum homo testatur se fore fidelem. At Joan. I. dicitur: *Hic est qui baptizat, et ad Ephes. V: Mundans eam etc.*

Secundo, quia Zwinglius requirit, ut homines antequam Sacraenta recipient, sint justificati, et conjuncti Christo interius, et solum per Sacraenta exterius testantur, et profiteantur se velle Christo militare, et Ecclesie externa adjungi. At Scriptura testatur Sacraenta esse instituta ad sanctificandum, et mundandum hominem interius. Id enim significat Apostolus, cum ait, Ephes. V: *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vita.* Ad quem locum responsi S. Augustinus tractat, 80. in Joan. scriptit: « Unde hæc tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, et cor abluit? » Item Joan. III. et ad Tit. III. dicitur Baptismus lavacrum regenerationis, et renovationis. Ex quibus locis habemus, per Baptismum hominem renasceri, quod ad interiorem hominem pertinet, et non solum exteriori testari se esse fidelem. Huc etiam pertinent Scriptura citata contra alios errores, Act. II. et XXII. I. Cor. VI.

Tertio probatur hoc idem. Nam Apostolus Roman. VI. apertimere dicit, Baptismus significare mortem, et resurrectionem Christi; et I. Corinth. XI. dicit Eucharistiam institutam in memoriam passionis Domini: Non igitur Sacraenta significant solum hominem initiari Deo, vel conjungi cum Ecclesia.

CAPUT XVI.

Refellitur definitio Calvinii.

Postrema definitio, ac sententia est Joannis Calvini, qui lib. IV. Instit. cap. 44. §. 1. his verbis dicit, simplicem, et propriam confiniri definitionem Sacraenti: « Sacraumentum, externum est symbolum, quo benevolentia erga nos sua promissiones conscientis nostris Dominus obsignat, ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem: et nos vicissim pietatem erga eum nostram

tam coram eo et Angelis, quam apud homines testamur. »

Est autem observandum, Calvini sententiam compositam videri ex Lutheri, et Zwinglii sententiis. Nam quod ait, symbolum obsignare promissiones ad sustinendam fidei imbecillitatem, ex Luthero sumptum est; quod addit in fine, eodem symbolo nos testari apud homines pietatem nostram erga Deum, et Zwinglio est acceptum: tamen re ipsa plurimum dissentit Calvinus ab utroque. Nam etiam cum Zwinglio agnoscit, Sacraento nos testari hominibus pietatem nostram, tamen negat hunc esse solum, vel primarium usum Sacraenti, et acerrime pugnat, cap 14. a §. 5. usque ad 44. pro sententia Lutheri, et solvit omnia argumenta, quæ Zwinglius, et Bucerus faciunt contra Lutherum, tametsi neminem eorum nominat. Pari ratione, licet cum Luthero affirmet Sacraenta esse testimonia gratiae, et remissionis peccatorum: tamen id longe aliter intelligit, quam Luthers. Hic enim semper loquitur de gratia, quæ tunc datur homini, cum Sacraentum percipit: At Calvinus loquitur de gratia predestinationis, ac proinde vult Sacraenta esse testimonia predestinationis, ad eam fidem alienam instituta, qua homo certo credit se esse predestinationis; ex quo sequitur id, quod Bucerus dicebat, Sacraenta non esse vera signa, nec prodesse nisi predestinationis.

Fundamentum autem hujus rei est, quod existimet Calvinus (ut ipse fusa tractat lib. III Institut. cap. 2.) veram fidem semel habitam, numquam posse amitti: hinc enim sequitur veram fidem, sine qua Sacramentum nihil prosumt, esse propriam predestinationis, nec eam ullo modo haberi posse a non predestinationis. Unde in Antidoto Concili. ses. VI, cap. 5. dicit, Baptisma dari infantibus, quia censetur jam membra Ecclesiæ, cum sint a Deo adoptati in filios, nimur per gratiam predestinationis: et ibidem sess. VII, canon. 7. de Baptismo, dicit, Sacraementum reddere nos certos de perpetua adoptionis gratia: et clarissime in lib. de consensione inter Tigurinos, et Genevenses in re Sacramentaria, sic ait Calvinus: « Sedulo docemus, Deum non promiscue vim suam exercere in omnibus, qui Sacraenta recipient; sed tantum in electis. Nam quemadmodum non alios ad fidem illuminat quam quos præordinavit ad vitam: ita arcana spiritus sui

Tom. III.

virtute efficit, ut percipient electi, quæ offerunt Sacraenta. »

His explicatis refellenda est haec definitio: tota enim est vitiosa, ut perspicuum erit, si percurramus singula verba. Primum verbum est: « Symbolum exernum. » Quod quidem verum est absolute, non tamen in eo sensu, quo accipitur a Calvino. Ille enim intelligit esse nudum symbolum, id est, symbolum quod solum significet, non autem operetur aliud: Num in tota definitio non ponit alios effectus hujus symboli, nisi obsignare Dei promissiones, et testificari pietatem nostram. Neque obstat, quod Calvinus dicat in Antidoto Concilii Trid. sess. VII, can. 5. Sacraenta esse instrumenta justificationis; nam intelligit esse instrumenta, quia excitant, vel aluent fidem; idque non per aliquam efficientiam, sed mere objective. Id quod explicat clarissime Theodorus Beza in lib. de summa rei Sacramentaria quest. II. cum sic ait: « Unde efficacia illa Sacramentorum? a Spiritu sancti operatione in solidum, non autem a signis, nisi quatenus exterius illis objectis interiores sensus moventur. » Hæc ille. Quia ratione certe signa etiam, quæ in foribus publicorum hospitiorum pendent, instrumenta dici possunt coenationis, quia movent hominem, ut cogitet in ea domo patratam esse mensam etc.

At Scriptura passim docent, Sacraenta esse res quadam operantes, nimurque mudent, lavent, sanctificant, justificant, regenerant: Joan. III, I. Corinth. VI, Ephes. V, ad Tit. III., Actor. XXII, ino nusquam Scriptura dicunt, Sacraenta esse testimonia promotionum Dei, et nostra pietatis, aut certe non tam expresse hoc dicunt, ut id quod nos asserimus, nimur quod sint causa justificationis.

Alterum verbum est, « benevolentia erga nos sue. » Quod verbum dupli nomine non recte ponitur in definitione Sacraenti. Primo; Quia ex hoc verbo sequitur, semper Sacraumentum esse signum rei præteritæ, seu potius æternæ. Id quod ipse non potest negare, cum per benevolentiam intelligat gratiam predestinationis: et præterea id apertere concedit in Antidoto sess. VI, cap. 5: « Non a Baptismo, inquit, initium habet eorum salus, sed que jam in verbo fundata erat, Baptismo obsignatur. » Et ibidem: « Nisi enim jam ante ad eos perferret vita promissio, Baptismum profanaret, quisquis illis daret. » Itaque concedit ipse, Sa-

24

eramentorum esse sigillum præteritæ, immo æternae Dei benevolentie. Neque hoc pugnat cum eo quod ipse dicit in Antidoto, sess. VII, canon. 4 et 5. Sacraenta esse instrumenta justificationis. Nam vult quidem Sacraenta, quatenus fidem sustentant, et alunt, confirmare, vel augere justificationem; (fiat enim est, quæ justificat apud ipsos) tamen non vult Sacraenta esse sigillum hujus justificationis, quæ habetur per fidem, sed gratia prædestinationis; nec vult Sacramentum adferre primam justificationem, sed solum augmentum, et confirmationem, ut clariss ipse idem docet in parvo Catechismo. Prima enim justificatio habetur per fidem conceptam ex concione precedenti.

At hoc totum repugnat apertissimis Scripturis, que tribuunt Sacraenta vim adherendi primam justificationem. Quid enim aliud est regenerare, quod tribuitur Baptismo Joan. III, et ad Tit. III, quam ex homine mortuo in peccatis, facere hominem vivum vita gratiae? Sed de hoc infra suo loco fusius.

Deinde non recte ponitur in definitione Sacraenti illa promissio gratiae prædestinationis, tum quia sepe contingere, Deum falso testificari, tum quia nemo posset sine peccato aliud baptizare. Nam baptismum profanat, (ut Calvinus dicit in Antidoto sess. VI, cap. 5.) qui illud confert ei, ad quem non pertinet promissio: Nam cogit Deum testificari falso, nimurum se eum diligere, quem revera non diligit. At nemo potest certus esse de alio, siue prædestinatus, an non: ergo vel neminem debet ullus baptizare, vel temere, et infideliter agit, cum se periculo exponat profanandi Baptismum.

Ad hoc argumentum responderet Bucerius, ministros non habere intentionem baptizandi, nisi prædestinatos: sic enim ipse dicit in prefatione commentariorum in Matthæum,

At hoc non satisfacit. Nam in primis hoc excusat ministrum, sed non Deum, nisi forte etiam Deus aliquando baptizet sine intentione baptizandi, quod est ridiculum. Deinde ex sententia Lutheranorum, et Calvinistarum omnium, Sacraenta non pendunt ab intentione ministri. Scribit enim Lutherus in lib. de captivitate Babylonica, de Baptismo: Baptismum esse verum, et ratum,

etiam minister intendat non baptizare, sed ludere. Nec dissentit Calvinus in Antidoto Concilii sess. VII, can. II.

Calvinus alter respóndet, lib. IV, Institut. cap. 15, § 16 et 17. Deum videlicet ex parte sua vere offerre promissionem, et sigillum promissionis omnibus, qui baptizantur, sive illi recipiant, sive non; proinde Deum semper esse veracem. Nec ministros etiam peccare dicere, si Baptismum conferant illis, qui profitentur se credere, si adulti sint, vel qui illi sint fidelium parentum, si sint infantes: Nam filios fidelium, sanctos nasci credit Calvinus, ex illa promissione Dei Genes. XVII: *Ego Deus tuus, et semini tui* (1). Ratio autem, cur non peccent ministri, est, quia habent probabilem rationem, unde colligant illos, quos baptizant, esse prædestinatos et sanctos.

Sed hæc solutio non satisfacit. Nam in primis, si quis Baptismum prebeat ei, ad quem scit non pertinere divinas promissiones, profanat Baptismum, ut ipse Calvinus dicit, quia falsum testificatur: cur non profanat Deus ipse Baptismum, et falsum testificatur, cum illum prebeat ei, quem scit se non prædestinasse? Non enim aliud agit hic Deus, aliud minister, sed unum est, quod agunt: Deus enim per ministrum agit, ut patet Joan. I: *Hic est, qui baptizat in Spiritu sancto* (2).

Præterea Sacraumentum non solum offert, sed etiam prebeat testimonium benevolentie; sic enim idem Calvinus ait in Catechismo parvo: « Sacraumentum est divina erga nos benevolentie testificatio. » Prebat igitur Deus sigillum benevolentie ei, qui baptizatur, etiam ipse non credat. Nam sine fide non percipitur quidem fructus, et res Sacramenti, tamen percipitur verum Sacraumentum, ut Calvinus etiam docet lib. IV, Institut. cap. 15, § 16, ubi contra Anabaptistas agnoscit verum Sacraumentum dari, et suscipi apud Catholicos, ubi non putat ipse ullam esse veram fidem. Si igitur Deus revera prebat sigillum, et testimonium benevolentie ei, quem non diligit, quomodo non mentitur, et Sacraumentum profanat?

Præterea, quod minister peccet, probatur. Nam etiam habeat probabilem rationem credendi, eum qui profitetur fidem, esse prædestinatum, tamen non habet certitudinem. Potest enim fieri, ut ille mentiatur se

credere; potest etiam fieri (ut Calvinus fatetur lib. III, Institut. cap. 2, § 10.) ut putet se credere, et tamen revera non credat. At ad testificandum nomine Dei aliiquid, requiritur verissima certitudo, nec sufficit probabilis opinio: ut patet in simili de juramento; non enim licet juramento, id est, Dei testimonio uti in re, quam opinamus veram, sed solum in re, quam certissimi sumus esse veram. Imo longe major adhuc requiri debetur certitudo in Sacraemento secundum adversarios, quam in juramento nostro: Nam Sacraumentum est, quasi juramentum Dei. Differt autem juramentum Dei a nostro, quod cum homo jurat, ipse est, qui assertit aliiquid, licet Deum in testem advocet. Unde potest esse falsum juramentum nostrum, sine ulla Dei injuria; ut si quis juret, quod putat se certo scire, et tamen re ipsa decipiatur: tunc enim Deus non dat testimonium, ne illi peccat, qui Deum in testem falsitatis citavit quia credebat omnino se esse certum; ut si forte vidit unum ab alio occidi, qui erat similissimus alteri, quem ipse numquam viderat. At in Sacraementis secundum adversarios, Deus ipse affirmat, et quadammodo jurat illum, qui Sacraumentum suscipit, esse electum et justum. Deus autem non potest ullo errore decipi. Ergo gravissime peccat, qui Sacraumentum confert ei, quem non certo scit esse justum et electum, et cogit Deum mentiri.

Præterea etiam minister certo sciret eum, qui profitetur fidem, vel est filius hominis fidelis, esse justum, et electum, tamen quid faciet si offeratur illi baptizandus infans, qui sit filius Turcae, aut Judæi, et parentes eius, licet infideles, libenter patientur eum baptizari, et manere apud Christianos? Nam si eum baptizat, profanat Baptismum, cum nullum habeat signum, quo intelligat illum esse prædestinatum: si vero non baptizat, facit contra usum totius Ecclesie.

Sed objicit fortassis aliquis pro Calvino, in hisdem angustis versari Catholicos, cum etiam ipsi Sacraenta prebeat illis, quos nesciunt an sint dispositi, et tamen affirmant esse signa gratiae divinitus instituta.

Respondeo: Nullas patientur Catholicos angustias. Ipsi enim dicunt, Sacraenta esse causas gratiae efficaces, nisi ponatur obex; et simul significare ejusdem gratiae infusio nem, quantum est ex parte ipsius Sacra-

menti: denique esse eadem Sacraenta signa ejus effectus, quem facit gratia, ubi cumque abest. Ut enim abluit corpus aqua Baptismi; ita abluit animam gratia Salvatoris: quod quidem perpetuum, et infallibile est, neque a dispositione pendet. Dispositio enim juvat, ut gratiam quis recipiat, sed quod gratia, ubiunque est, abluit sordes animas, si quas inventiat, intrinsecum est illi, et inseparabile.

Terrium verbum in definitione Calvini erat, « Promissiones. » Et quidem de promissione remissionis peccatorum disserimus in refutatione definitionis Lutheranorum, sed Calvinus loquitur de promissione benevolentie prædestinationis, quæ longe facilius refutari potest. Nam nulla extat ejusmodi promissio in tota Scriptura: omnes enim promissiones includunt conditionem aliquam, ut fidei, aut ponentie, aut alterius virtutis, et in his omnibus conditionem perseverantia. Nam: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvis erit*, (1), Matth. XXIV. Nemo autem est, qui sine speciali revelatione sibi promittere possit perseverantiam.

Aitque hinc refutari possunt omnia plane testimonia que illi adferunt. Primarium est illud Genes. XVII: *Ego ero Deus tuus, et semini tui post te*. Sed hoc etiam requirit conditio fidei, et perseverantia: Nam: *Semen Abraham* (ut exponit Apostolus Rom. IV et IX.) non sunt filii carnis, sed fidei, (2) id est, qui imitantur Abrahamum in fide, illi sunt ejus semen, cum quo intercedit pactum Dei. Et certe, ut quis incipit esse semen Abraham, cum incipit credere, ita desinit esse, si desinat credere. Quis autem certo sibi potest persuadere, se numquam a fide discessurum? presertim cum et fides, et perseverantia in fide, dona Dei sint.

Quartum verbum est, « Conscientis nostris, » cum quo verbo jungi potest illud aliud, ad sustinendam fidei imbecillitatem. » Hec verba non recte ponî in definitione Sacraenti, testatur Baptismus parvulorum, qui est verissimum Sacraumentum, etiam apud Calvinum, et tamen in parvulis non est conscientia, nec actualis fides, ad quam sustentandam sit necessarium Sacraumentum. Et sane si promissio est veluti diploma, et Sacraumentum veluti sigillum, conscientia erit veluti charta, vel cera: quomodo igitur, ubi nulla est charta, diploma scribi poterit;

(1) Matth. XXIV, 13. — (2) Gen. XVII, 7; Rom. IV, 13.

(1) Gen. XVII, 7. — (2) Joan. I, 33.

vel obsignari? Porro, quod Lutherani dicunt, parvulos actu credere, dum baptizantur, jam est supra refutatum, neque id Calvinus affirmare audet, tametsi nec rejicere voluerit, ut patet ex lib. IV. Institut. cap. 16. § 19.

Respondet igitur Calvinus, Baptismum parvulorum operari in conscientia parvulorum, cum primum illi usum rationis habere incipiunt, etiamsi ante collatus fuerit: recordantur enim postea Baptismi accepti, et eo signo nutriti, et sustentant fidem suam lib. IV. cap. 16. § 20 et 21. Quod etiam dicit de illis, qui apud Catholicos baptizati sunt, et postea fuit Calvinista lib. IV. cap. 45 § 17. At saltem recte probamus, non recte facere Calvinistas, quod baptizent infantes: Nam longe utilius esset, eos baptizare adulitos, quando fidei sunt capaces. Baptismi enim, quem in infantia accipimus, nullam habemus notitiam, nisi ex narratione aliorum: proinde nec certitudinem habemus, nisi fidei humanae, que fallere potest. Deinde etiamsi certissimi essemus, tamen magis movere res visa, quam auditae, quare melius esset ad fidem alendam, baptizari adulatum, quam infante. Sed alere fidem est primarius finis, et usus Baptismi, ut ex definitione patet; male igitur illi baptizant infantes.

Nec possunt respondere, baptizari infantes, ne forte perirent antequam adolescent, et eo modo decadent sine gratia Dei: Nam Calvinus in Antidoto sess. 6. cap. 5 et alibi, docet, parvulos prädestinatos etiam sine Baptismo salvari, non prädestinatos autem, etiam cum Baptismo perire.

Nihil igitur dicere potest, nisi baptizari infantes ea solum de causa, ut admittantur in externa Ecclesia, seu profiteantur se esse membra Ecclesiae externæ. At hoc etiam non solvit argumentum. Nam ex sententia Calvini lib. IV. Instit. cap. 14. § 3. et seq. finis principialis Sacramentorum est, obsignare promissiones ad alendam fidem; finis minus principialis est, profiteri se esse membrum Ecclesiae externæ. Non autem debet finis minus principialis impediare finem magis principalem; non igitur debent infantes baptizari apud Calvinistas; siquidem apud eos in Baptismo infantium ob finem minus principalem, impeditur finis magis principialis.

Quintum verbum est, «Obsignat», de quo

verbo multa diximus in refutatione sententie Lutheri; ut etiam de reliquis verbis supra diximus in refutatione sententie Zwingii. Superest igitur ut argumenta eorum refellamus.

CAPUT XVII.

Refelluntur argumenta adversariorum.

Argumenta, quibus cum Lutherani, tom Calvinistæ utuntur, ut probent Sacramenta esse signa promissionis, haec sunt. Primo loco adferit Calvinus lib. IV. cap. 14. Instit. § 5. verbo Apostoli ad Rom. IV. ubi Circumcisio vocat σηρπτίδα, id est, sigillum eius pacti, cuius fidei jam antea Abraham fuerat justificatus.

Respondeo Primo; Quæ de sola Circumcisione dicuntur, non possunt trahi recte ad omnia Sacramenta. Recte enim argumentum a generi ad speciem, non contra.

Secundo; Apostolus nullam facit mentionem promissionis, aut pacti, cum loquitur de sigillo Circumcisio: vocat enim eam sigillum justitiae fidei, non sigillum promissionis, et pacti. Vocabular autem sigillum justitiae fidei, vel quia (ut Origenes in hunc locum scribit) Circumcisio obsignabat, et claudebat justitiam fidei, que suo tempore patefacienda erat; id est, sub figura, et typo Circumcisio illius carnalis occulit significabatur, et proinde velabatur Circumcisio cordis, que est vera justificatio, quam Christus allatus erat: vel, (ut Chrysost. et Theophyl. et alii docent) vocatur sigillum justitiae fidei, quia fuit data Abraham in signo, et testimonium justitiae, quam sibi acquisierat per fidem.

Tertio dico; Fuisse hoc privilegium solius Abraham, et non posse transferri ad alios, quasi Circumcisio (ut heretici volunt) in quocumque esset, testificatio esset justitiae illius. Nam privilegium Abrahæ fuit, ut ipse esset pater omnium fidelium, tam præputiorum, quam circumcisorum. Et quia jam erat pater præputiorum fidelium, quia fudem habuerat adhuc præputios existens, ut patet Genes. XII. et ex hoc loco Pauli: *Accepti ipse primus omnium signum Circumcisio, ut hoc modo esset etiam pater omnium circumcisorum* (I). Quia vero hoc privile-

gium habuit merito justitiae, quam acquisierat per fidem, ideo fuit illi signum Circumcisio sigillum justitiae fidei. Porro, cœteris Judæis Circumcisio est quidem signum quoddam, nimis quod sint filii Abrahæ, sed non est illis sigillum justitiae fidei, sicut non sunt omnes Judei patres multarum gentium.

Hæc esse vera, patet Primo; Quia Paulus hæc duo conjungit, cum ait: *Accepti signum Circumcisio signaculum justitiae fidei, ut sit pater omnium credentium*. Non igitur habent signaculum justitiae fidei omnes circumcisi, cum non omnes sint patres omnium fidelium.

Secondo; Quia Paulus distinguit signum a signaculo, seu sigillo. Nam cum ait: *Accepti signum Circumcisio, signaculum justitiae fidei*; pro signo, in Graeco est σηρπτίδα, quod signum in genere significat; pro signaculo est σηρπτίδα, quod proprie signum exprimit. Cur autem distinxit hec vocabula, nisi ut indicaret Circumcisio semper, et omnibus esse signum quoddam, non tamen omnibus, sed soli Abraham fuisse signum justitiae.

Tertio; Scriptura, cum saepissime loquatur de Circumcisione, nequam tamen vocat signum, nisi hoc loco, ubi de Abraham agitur: quod est argumentum manifestum, soli Abraham fuisse Circumcisio signum. Ac certe cap. III. ad Rom. cum Paulus quereret: *Quæ utilitas Circumcisio?* Et responderet: *Multum per omnem modum* (I): debuisse secundum adversarios primo loco ponere hanc primariam utilitatem, quod sit signum divinae promissionis: at hujus nemini quidem.

Secundum argumentum Calvinus ibidem § 6. sumit ex Genes. IX. ubi arcus coelestis dicitur signum foderis inter Deum, et Noe; et ex cap. XVII. ubi Circumcisio dicitur signum foderis inter Deum, et Abraham, posteriusque illius. Si enim Iris, et Circumcisio signa fuerint confirmantia pactum, ac promissionem Dei, cur non idem de Baptismo, et Eucharistia dici possit. Et confirmat argumentum, quia inter homines quoque id usitatum est, ut pacta sanctiora signo externo, ut porca cesa, vel contactu dexteræ, que signa nihil essent, nisi præcederent verba pacti.

Respondeo; Iris, et Circumcisio signa foderis erant, sed ad memoriam juvandam, non ad fidem confirmandam: quemadmodum

nos etiam supra docuimus, Baptismum, et Eucharistiam esse signa commemorativa passionis, et mortis Domini. Multum autem interest, inter signum commemorativum, et confirmativum. Nam signum commemorativum esse potest id, quod oculis objicitur, etiamsi tota ejus efficacia pendaat a promissione; at signum confirmativum non potest esse, si omnino pendaat a promissione. Fuisse autem signa commemorativa tantum, Iridem et Circumcisionem, patet. Nam ita pendebant a verbo Dei, ut si quis non crederet verbo Dei, aut non crederet illud esse verbum Dei, non etiam crederet illa esse signa; et contra, si quis crederet verbo, non egerer illi signis.

Addé quod S. Joannes Chrysostomus ita adducit haec loca: sic enim ait de Circumcisione homil. 39. in Genesim: «Dato, inquit, eis perpetuo memoriali inerit cum eis Circumcisio signum.» Et infra dicit, si signum Circumcisio non esse datum a Deo, ut homines ei crederent, sed fuisse postulatum a Deo ab hominibus, quia Deus non credebat hominibus: «Quando, inquit, non habemus aliquibus fidem, curamus, ut ab ipsius signum, pignoris loco accipiamus: similiter et omnium Dominus sciens mentium inconstantiam, hoc ab eis signum petere voluit. Hee ille. Porro de signo Iridis hom. 28. in Genesim, sic loquitur: «Quid dicas, inquit, o beate Propheta? Recordabor, inquit, Testamento mei, id est, pacti mei, promissionis, pollicitationis: non quia ipse opus habeat recordatione, sed ut nos ad illud signum respondeentes nihil durum suspicemur, sed statim recordemur divinae promissionis, et roboremur, et confidamus.»

Sed objicies eundem Chrysostomum ibidem, qui sic ait: «Si sermo meus non sufficit, ecce et signum do etc.» ubi videtur velle Iridem fuisse signum confirmativum. Sed haec objectio paulo post dilinetur.

Ad confirmationem ex humana consuetudine, Respondeo, multum interesse inter pacta Dei, et hominum. Nam ab homine, qui non videtur ejus animum, et timorem, ne forte nos decipiat, aut obliviscatur pacti, querimus signum externum, ut eo illum convincamus, si negaverit, aut oblitus fuerit: ut Deum non posse fallere, vel obliisci, certissimi sumus.

Tertium argumentum sumit Lutherus in

(I) Rom. IV. 11 et 12.

(I) Rom. III. 1 et 2.